

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

2-'96

Wouw in het nieuws anno 1896

"Een paar dagen geleden ontvingen onze postboden een nieuw linnen pak, bestaande uit een grijzen pantalon en blauwe kiel met roode uitmonstering, voorzeker zal dit moeten dienen om er in den a.s. zomer dienst mede te doer", luidt een Wouws berichtje in de Grondwet van 29 september.

En niet alleen over de postbode heeft de krant nieuws te melden, maar ook over de *"ijvervolle gemeenteveldwachter"* P. Eisermans, die alweer zover hersteld is van een succesvolle amputatie van een teen aan elke voet, dat hij zijn dienst hervat heeft.

De huisslachter Chr. Schoonen steekt zich bij het slachten in zijn knie. *"Niettegenstaande veel bloedverlies is het te voorzien dat het geen ernstige gevolgen zal hebben",* meldt de krant op 16 september.

Metselaar Jac. Havermans heeft ook al pech bij zijn werk, want op 26 september schrijft de krant dat hij van het dak van de pastorie gevallen is, met als gevolg dat zijn ene voet bij de enkel gebroken en zijn andere voet zwaar gekneusd is.

Zomaar een paar kleine berichtjes in de krant over een rustig dorp, waar men zich waarschijnlijk meer identificeert met het plaatselijke *"wel en wee"* dan met de Boerenoorlog in Zuid-Afrika, de nieuwe wetenschappelijke uitvindingen van Edison en Röntgen, de ontdekkingsreizen naar de nog dan onbekende Noordpool, de kroning van tsaar Nicolaas II in Petersburg of de strijd om Atjeh.

Hoewel...zo rustig is het in Wouw ook weer niet altijd, want de Wouwse kermis is weer eens heel rumoerig geweest. Zoals altijd, volgens de Grondwet, is er weer gruwelijk gevochten tussen soldaten en burgers:

"Woedend is er van messen en sabels gebruik gemaakt zoodat verschillende militairen met vreeselijke meswonden in het garnizoen zijn teruggekeerd. Een soldaat is zoo vreselijk gesneden dat niet vervoerd kon worden en des nachts bij gewaakt is. Vijf militairen moesten naar het hospitaal te Bergen op Zoom gebracht worden. Ook een boerenknecht is een zijner polsen bijna doorgeslagen. Onze ijvervolle en bereidwillige geneesheer-dokter van Aersen had het druk met geneeskundige hulp te verleenen".

Zou zoiets nu landelijk nieuws zijn en de burgemeester de kermis onmiddellijk afgelasten, zoals honderd jaar later voetbalwedstrijden verboden worden, toen was het niet meer waard dan een plaatselijk berichtje in de krant.

Vooruitgang

Zoals in elk gemiddeld dorp in ons land zal ook de gemiddelde Wouwe naar zich anno 1896 waarschijnlijk meer bezig houden met de dagelijkse strijd om het bestaan, de opvoeding van de vele kinderen, de kerkgang en het *"praatje na de kerk"*. Het filosoferen over de *"toestand in de wereld"* is voorbehouden aan die enkele notabelen, die via het census-kiesrecht in staat zijn de volksvertegenwoordiging te kiezen en die 's avonds in de sociëteit met elkaar het *"echte nieuws"* doornemen. En wellicht heeft men toen in bijvoorbeeld het stationskoffiehuis van de Weduwe Verplancke zitten praten over de stand van de nieuwe techniek, de dreiging van een volksbeweging of de wereldpolitiek.

"Als met reuzenschreden gaat de wetenschap voort. Als men in de volgende eeuw een dergelijken zin uit de 19de onder de oogen krijgt -aangenomen dat men dan nog iets ter hand zal nemen wat in onzen tijd geschreven is- zal men ons stumperts beklagen over ons ge-

brek aan juiste termert, valt in 1896 in de krant te lezen.

De wetenschap vordert niet met reuzenpassen, maar *"wielervlucht, spoorsnelheid zou een betere maat zijn"*. Met de uitvinding van Röntgen is bijvoorbeeld een Oostenrijkse professor erin geslaagd

"de fotografie te vervaardigen van het skelet van een levend mensch, n.l. van zijn eigen skelet. Maar hij weigert aan anderen dan wetenschappelijke mannen de fotografie te laten zien".

En Thomas Edison beweert volgens weer een ander berichtje dat hij bij het nemen van proeven met de X-stralen van Röntgen een middel gevonden heeft, waardoor aluminium zo hard wordt als staal, zonder dat het zijn gewicht verliest. In Duitsland is men er zelfs al in geslaagd licht te maken door flessen met gas te vullen en via het overslaan van vonken licht te maken. En in Engeland is het al mogelijk met een stukje aluminum de wanden van een fles te verlichten. En toen ja, is Röntgen gekomen met een wonderlijk licht dat zelfs door de mens doordringt.

Toekomstverwachting

Een angstaanjagend licht, want volgens de krant is er nu dus maar een kleine dosis verbeelding meer nodig om te veronderstellen wat er binnenkort gaat gebeuren: zoals een fototoestel de mens van buiten vast kan leggen, zal ongetwijfeld binnenkort een apparaatje verschijnen dat iedereen in de gelegenheid stelt door te dringen tot het hart en de hersenen van anderen:

"Nu behoeven we er geen doekjes meer om te winden, want men ziet regelrecht tot in het hart, nu behoeven we onze gedachten niet meer te verbloemen, want onze hersenen liggen bloot. Tot heden was er voor den mensch geen groter, geheimzinniger raadsel dan de

mensch. Nu houdt hij op een raadsel te zijn; nu liggen de roerselen zijns harten bloot, nu slaat het uur van 't groote demasqué en treedt ieder in zijn ware, duivelen- of engelengedaante voor 't voetlicht'.

Daaraan toevoegend dat alle opdisers van leugens voortaan via Röntgens straling blootgelegd worden.

"Laat de minnaar nu voorzichtig zijn met zijn eeden en de echtgenoot met zijn betuiging van onverzwakte trouw, de dienstmaagd met haar voorgewend ijveren voor haar mevrouw, de schuldenaar met zijn beroep op platzak".

De wetenschap staat niet stil, de krant schrijft bijvoorbeeld ook uitgebreid over de expedities met boten en een luchtballon, ook weer zo'n nieuwe uitvinding, naar Spitsbergen met als doel de pool te bereiken:

"Van de Noordpool, nog door geen mensch betreden en waarvan niemand iets met zekerheid weet, gaat een waas van geheimzinnigheid uit, dat iedereen omhult die zich daarheen wil begeven, of die ook maar op het punt is een tocht derwaarts te beproeven".

Wereldpolitiek

Het is alsof de tijd stilgestaan heeft. Kijkt men anno 1996 met zorg naar de Balkan, precies honderd jaar geleden schreef de krant al dat de toestand op de Balkan *"met angst in het hardt wordt gadegeslagert"*. Conflicten in Afrika, Rusland en Cuba beheersen, net als nu, wat in 1896 het "wereldnieuws" heet. Uit Johannesburg wordt bijvoorbeeld bericht dat *"gewapende kaffers"* door de straten trekken en dat de Engelsen slachtingen aangericht hebben onder de Boeren in de Transvaal. Maar president Kruger houdt stand. In Petersburg wordt de nieuwe tsaar Nicolaas II ingehuldigd. Uitgebreide verslagen spreken niet alleen over

de pracht en praal, waarmee de vorst zijn intrede in het Kremlin doet, maar ook over *"het luisterrijke einde der kroningsfeesten dat verduisterd werd door een droeve gebeurtenis"*: bij de uitdeling van voedsel ter gelegenheid van de kroning lopen de armen en hongerigen elkaar onder de voet, waardoor minstens 3000 doden vallen. De nieuwe tsaar onderneemt zijn eerste Europese reis en ontmoet keizer Frans Jozef in Wenen, keizer Wilhelm in Berlijn en koningin Victoria in Balmoral.

Nederland

In eigen land krijgen de plannen tot drooglegging van de Zuiderzee nu vaste vorm. Vanaf 1848 hebben de plannen elkaar opgevolgd, maar in '96 brengt een staatscommissie dan toch verslag uit aan Koningin Emma, waarin bevestigd wordt dat droogmaking *"in 's lands belang behoort te worden ondernomen"* Eén van de belangrijkste argumenten tegen drooglegging, de haringvangst, is dan ook komen te vervallen. Uit Enkhuizen wordt gemeld dat *"de haring-visscherij totaal niets meer geeft"*: de uitgezeilde vissers kwamen terug met een gezamenlijke vangst van niet meer dan....17 haringen. *"De netten zijn nu opgeborger"*.

In politiek opzicht kampt men honderd jaar geleden met de opkomst van liberalisme en socialisme, stromingen waartegen maar niet genoeg gewaarschuwd kan worden. De socialisten moeten het zondermeer ontgelden. Uit de Limburger Koerier wordt bijvoorbeeld een artikel overgenomen van de polemiek tussen ene pastoor Thissen en Domela Nieuwenhuis, waarin de eerste stelt dat de leiders van de socialisten met hun luidruchtige klachten niet het minste vertrouwen genieten:

"Ik zou werkelijk verlangend zijn, om uit de verte eens een socialistischen staat te kunnen gadeslaan, waarin gij, als koning Domela I, uw beginsel over eigendom, restitutie, enz. om practijk bracht. Als dat koninkrijk binnen drie maanden niet een schouwspel van rooverij en moord bood, waar het rijk van leeuwen en tijgers maar kinderspel bij is, dan verspeel ik mijn hoofd".

Maar over de toenmalige liberalen met hun sociale programma's valt ook weinig goeds te melden. Het programma van de Liberale Unie stelt zelfs zwaar teleur:

"In plaats van de persoonlijke vrijheid om over zijn tijd en geld naar zin en wil te beschikken, te eerbiedigen wil men: instelling van kamers van arbeid; regeling van het arbeidscontract en van het pachtcontract; verzekering van een wekelijkschen rustdag en beperking van overmatigen arbeid".

Het Wouwse nieuws

In Wouw is van al dat wereldrumoer waarschijnlijk weinig te merken. De harmonie geeft aan het begin van het nieuwe jaar in de zaal van de weduwe Goosen de traditionele winteruitvoering. En met succes, want *"voldaan spoeddde ieder zich na afloop huiswaarts"*. Met een woord van lof voor de heren Vvan Dongen en Leijdekkers voor hun rol in "De Vermomming" en voor de heer G. Sibens met zijn voordracht "De schoolmeester van Bavel". "Het blijspel 'Sergeant Kwelgeest' bracht de lachspieren danig in beweging. Een woord van lof aan de hoofdrollen de h.h. P. Goosen (kapitein) en J. Sibens (sergeant) zoo ook aan de verdere dilettanten. De muzieknummers, vooral 'Divertissement' voldeden zoals we dat van onze harmonie kunnen verwachten'.

De Wouwsche Wielrijdersvereniging besluit op tweede paasdag een clubrit naar Breda en op tweede pinksterdag in Wouw een wedstrijd te houden, dit laatste op voorwaarde dat de harmonie haar medewerking verleent, opdat het *"een aangenaam Wouwsch feest belooft te worden"*. Voor de ereprijzen is al gezorgd want de krant weet te melden dat de heer L. Raaijmakers-Schoen het bestuur *"een drietal zeer mooie medailles beschikbaar heeft gesteld"*.

Met de schermvereniging "Sta Pal" gaat het minder goed. Wanneer zich niet meer leden melden voor deze pas opgerichte club kan die binnenkort alweer van de lijst *"der veele verenigingen alhier"*, geschrapt worden.

De turnclub van de broeders van St. Louis uit Oudenbosch geeft in mei een geslaagde demonstratie op het marktplein.

"Er was veel belangstelling en aan applaus ontbrak het niet. 't Is te hopen dat deze goedgeordende club deze zomer andermaal een bezoek aan onze gemeente zal brengen".

Commissaris van de Koningin Van Voorst tot Voorst brengt op 2 mei een bezoek aan Wouw. Een datum die opgetekend staat in het notulenboek van het Wouwse college *"als eene blijvende herinnering aan het zoo vereerende bezoek door Zijne Excellentie aan deze gemeente gebracht"*. De vlaggen hingen volgens het berichtje in de krant uit, de harmonie bracht een aubade voor het gemeentehuis, veel particulieren maakten gebruik van de receptie in het gemeentehuis en voordat hij Wouw om half twaalf weer verliet bracht de Commissaris met de burgemeester en de wethouders een bezoek aan de kerk.

Rampen

Een kleine ramp voltrekt zich op 11 april. Door een rukwind breekt de as van de korenmolen van J. Aerden, waardoor de wieken neerstorten. Een van de wieken komt 150 meter verder in een weiland terecht, een andere wiek werd

"een halve mensch lengte in den grond gedrongen. Gelukkig is de knecht die op den berg aan het rad bezig was ongedeerd gebleven".

Twee weken later schrijft de krant dat men druk bezig is met het herstellen van de molen, waaronder het plaatsen van een nieuwe ijzeren as van vier ton, en weer twee weken later is de schade al weer zover hersteld dat er weer gemalen kan worden.

"In aanmerking genomen dat er nog slechts een twintigtal dagen aan de aangebrachte groote verwoesting gewerkt is komt den ijvervolle molenmaker Fr. van Dongen alhier een pluimpje voor zijn flink en vlug werk toe".

Overigens hebben, zo blijkt uit het correspondentieregister van de burgemeester, nog twee rampen plaatsgevonden, die de krant kennelijk de moeite van het melden niet waard vindt. Op 14 april branden woonhuis en stallen van J. van Tilburg op de Westelaar af, alleen het vee wordt gered. En dankzij het optreden van de brandweer wordt op 5 november uitbreiding van de brand in het graanmijtje van H. Wierkx te Heerle voorkomen.

Dorpsnieuws

Hulde komt het gouden bruidspaar J. Raaijmakers toe:

"Naar wij vernemen zullen de bewoners der Roosendaalschestraat door het uitsteker der nationale driekleur blijken geven van hunne deelneming en belangstelling".

En net als elk ander dorp heeft Wouw zijn plaatselijke bijzonderheden. Bijvoorbeeld de plaatselijke "held" G. de Bie die een vierjarige in de gevaarlijke openstaande waterkom bij het marktplein gevallen drenkeling veilig op het droge weet te brengen. En aan hetzelfde marktplein doet zich een klein wonder voor als J. Elzackers bij het schoonmaken van zijn vijver twee "monsterpalingen" vangt.

In de "grote stad" gaat het toch wel wat anders toe. Zo wordt bijvoorbeeld in de krant geschreven dat een korporaal van de infanterie ervan beschuldigd wordt een oude vrouw in de buurt van Bergen op Zoom met zijn sabel mishandeld te hebben:

41

"De aanleiding daartoe was, dat genoemde vrouw, den naam hebbende van te kunnen tooveren, de schoonmoeder van een der kennissen van R. zou betooverd hebben, waardoor deze sedert eenige tijd lijdende was".

En op last van de stationschef wordt op het Roosendaalse station een bejaard echtpaar uit de trein naar Antwerpen gezet. De reden: de man wilde zich met een andere vrouw naar België begeven, maar in Roosendaal kwam zijn eigen vrouw, die in een ander treinstel zat, daarachter.

"Zoodra hij zijn wettige wederhelft gewaar werd, trachtte hij te vluchten, maar zij hield hem stevig vast, tot de politie beiden medenam".

Dussen, januari 1996

HENK HELLEGERS

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.

